

Социологическа програма

През 2013 г. Социологическата програма съсредоточи усилията си върху следните приоритети:

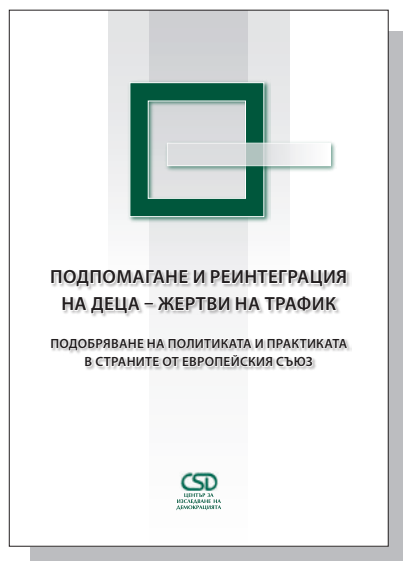
- **Политики за интеграция на мигранти и уязвими групи.** Продължи работата в областта на миграцията и интеграцията на мигранти чрез реализацията като координатор и партньор на значими изследователски проекти както на европейско, така и на национално ниво.
- **Причини за крайната бедност и бездомност сред мигрантите,** с особен фокус върху общностите на български мигранти от ромски произход в Италия и Франция, както и върху социалното включване/изключване на традиционните етнически малцинства в страната. Като част от изследване на ромското здраве във всички 27 страни-членки на ЕС беше изследван здравния статус на ромското малцинство в България. Анализирани бяха неравенството сред тази общност, факторите, които го предизвикват, както и механизмите за събиране на данни и мониторинг на проблема.
- **Трафик на деца.** През 2013 г. успешно приключи международен изследователски проект за реинтеграция на деца – жертви на трафик и бе положено началото на две международни инициативи. Първата е насочена към новите форми на трафик на деца – трафик с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Дейностите се осъществяват в четири страни-членки на ЕС, които са типични за произход на жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия) и три страни-членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция). Втората инициатива е ориентирана към оценка на мерките за интеграция на уязвими мигрантски групи.
- **Превенция на тормоза в Интернет:** Социологическата програма заедно с Българския център за безопасен интернет (SIC) и девет университета и организации от още седем страни – членки на ЕС продължи работата си за подпомагане на младите хора, учителите, училищните психолози и родителите при идентифицирането на опасността и риска, свързан с тормоза и агресивното поведение в Интернет.

I. Политики за интеграция на мигранти и уязвими групи

Реинтеграция на деца – жертва на трафик

През 2013 г. Социологическата програма приключи своя двугодишен международен проект „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“ (ARECHIVIC). Крайният продукт на проекта беше ръководството „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“. В него се резюмират основните резултати от проведената през 2011 г. и 2012 г. оценка на политики и практически програми за реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни на Европейския съюз – Австрия, България, Италия, Словакия, Унгария и Швеция. Трите доклада, включени в публикацията, поставят фокус върху въпроса за ефективността на програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик, както и върху идентифицирани добри практики в тази област в България и в останалите пет страни, включени в изследването. Оценка на ефективността на програмите за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик, предложена в докладите, е структурирана по области на подкрепа: идентифициране на деца – жертви на трафик, определяне на настойник, оценка на ситуацията на детето, предоставяне на статут, временна грижа и закрила, трайно решение и дългосрочна реинтеграция.

В резултат на анализа на силните и слабите страни на политиките и на изпълнението на мерките за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни – членки на ЕС са разработени препоръки. Заключение-

та за всяка от шестте страни отразяват национални особености, поставени в сравнителна перспектива, но същевременно бяха направени препоръки, подходящи за по-широк европейски контекст. По-важните от тях са:

Гарантиране на „най-добрия интерес“ на детето

За да гарантират по-добре принципа, според който „най-добрият интерес“ на детето трябва да е водещ във всички действия и мерки, предприети в негов интерес, страните членки трябва да разработят официални насоки за определяне на „най-добрия интерес“.

По-добри гаранции за основните права на детето в случаите на трафик в съответствие с международните правни стандарти

Разпоредбата от Конвенцията на СЕ за неналагане на наказания за правонарушения, които жертвите на трафик са били принудени да извършат, трябва да бъде установена по-категорично в националните законодателства на страните – членки на ЕС.

Създаване на централизиран механизъм за събиране на данни

Страните членки трябва да създадат работещи механизми за централизирано събиране на данни за деца – жертви на трафик. Те трябва да почиват на унифицирани индикатори, които да се използват от всички ангажирани институции и да позволяват агрегирането на сравними данни за аналитични цели. Липсата на добре концептуализирани или актуално приложени механизми за централизирано събиране на данни се отразява негативно върху качеството на цялостния политически подход за противодействие на трафика на деца, тъй като той не се основава на убедителен анализ на основните тенденции (напр. видове експлоатация, профили на трафикираните деца, обхват на явленияето и др.).

Създаване на механизми за мониторинг и оценка

Адекватното противодействие на трафика на хора може да бъде осъществено въз основа на анализ на ефективността, ефикасността и въздействието на политиките за противодействие на трафика и подкрепа на жертвите. За тази цел страните членки трябва да инвестират усилия в изграждането на системи за мониторинг, базирани на надеждни индикатори, които да позволяват периодично наблюдение и оценка на програмите за противодействие на трафика.

Конкретизация и ресурсно осигуряване на стратегическите документи за превенция и противодействие на трафика на деца

Основните национални документи като Стратегии за борба с трафика и/или Планове за действие срещу трафика трябва да предлагат по-добро

прецизиране на ресурсите и по-ясен график за изпълнението на дейностите. Само така тези стратегически документи ще гарантират реалното планиране на практически мерки и дейности, както и ангажимента на държавата при тяхното изпълнение.

По-пълноценно участие на гражданското общество в противодействието на трафика

Противодействието на трафика на хора може да бъде адекватно гарантирано, когато държавните институции си сътрудничат с неправителствени организации, особено в страни, където НПО са основни доставчици на услуги. Сътрудничеството между държавния и неправителствения сектор обаче трябва да излезе от рамките на формалното участие в консултативни органи и да бъде подсилено чрез редовни тематично фокусирани консултации и осигуряване на по-пълноценно включване на гражданското общество в разработването и прилагането на политики и програми, както и в мониторинга и оценката им. Устойчивостта на програмите и услугите, предоставяни от НПО, трябва да се гарантира чрез по-адекватно финансиране от страна на държавата.

Идентифициране на деца – жертви на трафик

Приемането в страните членки на добре систематизирани официални процедури за идентифициране на жертвите на трафик ще подобри противодействието на трафика на деца, както и цялостния процес на реинтеграция.

Създаване на механизми за насочване

Страните членки трябва да създадат действащи национални и транснационални механизми за насочване, за да

осигурят ефективната грижа за деца – жертви на трафик. Тези механизми трябва да посочват отговорностите на всички страни, ангажирани в процеса на завръщане и реинтеграция на деца – жертви на трафик, както и да регламентират стандартни процедури за междуинституционално и транснационално сътрудничество.

Временна грижа

Временната грижа за деца – жертви на трафик в страните на дестинация трябва да бъде основана на стандартни оперативни методики. Отсъствието на подобни методики и насоки за предоставянето на временна грижа в страните на дестинация се отразява негативно върху качеството на предлаганите грижи и затруднява възможностите за провеждане на мониторинг и оценка на различните типове услуги.

Дългосрочна реинтеграция

Дългосрочна реинтеграция за деца – жертви на трафик трябва да бъде осъществявана както в страните на произход, така и в страните на дестинация. Страните на произход трябва да разработят ясни и ефективни механизми и процедури за дългосрочна реинтеграция, както и придружаващи механизми за мониторинг. Само така ще бъдат осигурени гаранции за адекватна и ефективна реинтеграция на деца – жертви на трафик и ограничени рисковете от повторно трафикиране.

Достъп до услуги за настаняване

Заслужава да се инвестират усилия в изграждането на специализирани и защитени домове за настаняване на деца – жертви на трафик. Особено внимание трябва да се проявява при взимането на решения за настаняване на деца – жертви на трафик заедно с деца от други категории като непри-

дружени малолетни или деца, жертва на други форми на насилие.

Гарантиране достъп до компенсация за децата – жертви на трафик

Децата – жертви на трафик трябва да имат достъп до компенсация като жертви на особено тежки престъпления. От шестте изследвани държави само Швеция има добре разработена и достъпна система за компенсация за жертви на трафик, която би могла да служи като успешен пример за останалите държави.

По-енергична политика за предотвратяване на повторно трафикиране

Необходимо е провеждането на задълбочени изследвания, които да установят факторите и социалните механизми за въвличане, както и факторите и механизмите, които водят до съучастие на семействата в трафика на техните деца. Такива изследвания трябва да предложат анализ на преимуществата и недостатъците на решения за връщане в семейството при такива обстоятелства. В някои случаи реинтеграцията в семейството може да бъде най-доброто решение за детето, дори и семейството да е съучаствало в трафика. При взимането на подобни трайни решения обаче съответните институции трябва да са наясно с всички обстоятелства в семейството на трафикираното дете, както и да планират мерки за адекватна подкрепа и механизми за мониторинг, за да се осигури пълноценна родителска грижа. В други случаи отделянето от семейството може да се окаже по-доброто решение при установено съучастие на родителите в трафика на техните деца. За да се избегнат рисковете от повторно трафикиране в такива случаи обаче, страните на произход трябва да изградят

работещи алтернативни услуги за реинтеграция.

За да представи резултатите от проекта ARECHIVIC, на 20 март 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира две заключителни събития в София – кръгла маса и международна конференция. Кръглата маса беше посветена на законодателството, политиките и програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик в България.

Участниците бяха членове на изследователския екип на проекта ARECHIVIC и специалните гости г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, и г-н Норберт Чайпек, директор на Кризисен център за непридружени деца и деца – жертви на трафик, Виена.

На събитието присъстваха представители на различни национални и местни институции, в чиито отговорности влизат борбата с трафика и подкрепата на деца – жертви на трафик, включително кризисни центрове за деца – жертви на насилие и трафик.

По-късно същия ден се проведе международна конференция „Подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик: подобряване на политиката и практиката в страните от Европейския съюз“.

На конференцията беше обсъдено сравнителното изследване на правната и политическата рамки и на програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни-членки на ЕС (Австрия, България, Италия, Словения, Унгария и Швеция). Сред експертите и представителите на заинтересованите страни бяха г-жа

Участниците в кръглата маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България“

Антоанета Василева, Секретар на Националната комисия за борба с трафика на хора и г-н Калин Каменов, Председател на Държавната агенция за закрила на детето.

Г-н Калин Каменов подчерта, че слабост в работата за обгрижване на жертви на трафик, включително деца, е липсата на финансов механизъм за връщане на деца и възрастни в родната им. Той изтъкна, че препоръките за подобряване на системата за подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик, разработени от Центъра за изследване на демокрацията, отразяват точно и адекватно нуждите на системата.

Г-жа Антоанета Василева посочи, че от 2005 г. насам се наблюдава подобрене на политиката по отношение на трафика на деца, но все още има сериозни предизвикателства както в международен, така и в национален план. Тя подчерта необходимостта от разработването на услуги за подкрепа на децата след напускане на кризисните центрове.

Противодействие на нови форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността

Като част от своята стратегия за подпомагане на борбата с трафика на хора, през 2013 г. Социологическата

Кръгла маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България“. Г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа

*Кръгла маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България”.
Г-н Норберт Чайпек, директор на Кризисен център за непридружени деца и деца – жертви на трафик, Виена*

програма стартира инициатива за подпомагане на най-уязвимите жертви – децата от социално изключените етнически малцинства. Проектът „Противодействие на нови форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността” си поставя за цел да компенсира два недостатъка в досегашната практика на противодействие на трафика: липсата на задълбочено познание за новите форми на трафик на деца и липсата на активно включване на ромската общност като основна група в риск. Фокусът му ще е върху три нови форми на трафик: просеци деца, трудова експлоатация за джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Дейностите ще се провеждат в четири страни-членки на

ЕС, типични като произход на жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия), както и три страни-членки, които са традиционна дестинация за жертвите на трафик от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция).

Целите на инициативата са:

- да подпомогне усилията за противодействие на трафика на ромски деца чрез предоставяне на по-добро разбиране на новите форми на трафик чрез разработване и тестване на нови методи на изследване с участието на общността и осъществяване на анализ, основан на доказателства;

Международна конференция „Подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик: подобряване на политиката и практиката в страните от Европейския съюз”. От ляво надясно: Г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и г-н Калин Каменов, Председател на Държавната агенция за закрила на детето

- да овласти ромските общности да участват като равностойни партньори в политиките и мерките за борба с трафика;
- да подпомогне подкрепата за деца – жертви в страните на произход и дестинация чрез разработване на пилотни инициативи за подкрепа на деца – жертви на трафик;
- да повиши капацитета на доставчиците на социални услуги и органите за закрила за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик (с фокус върху три нови форми на експлоатация) и да подобри на координацията между заинтересованите страни.
- Разработване на методологически инструменти и събиране на данни за три форми на трафик, засягащи ромското малцинство в страните на произход и дестинация. В страните на произход събирането на данни ще бъде извършено с активното включване на ромски изследователи.
- Пилотно въвеждане на две инициативи за увеличаване ефективността на подкрепата и реинтеграцията на ромски деца – жертви на трафик в една страна на произход (България) и една на дестинация (Австрия).
- Провеждане на анализ, основан на доказателства, на нови форми на трафик, засягащи ромските деца в седем страни.

Деятелностите на проекта се осъществяват в рамките на две години и включват:

*Международна конференция
„Подпомагане и реинтеграция на
деца – жертви на трафик: подобряване
на политиката и практиката
в страните от Европейския съюз“.
Г-жа Антоанета Василева, секретар
на Националната комисия за борба
с трафика на хора*

Инициативата се осъществява от консорциум от седем партньори, който притежава специализирана експертиза в извършването на анализ, основан на доказателства, в областта на трафика на деца, както и в анализирането на инициативи за ромско включване: Център за изследване на демокрацията (България) – координатор на проекта, Институт за човешки права „Лудвиг Болцман“ (Австрия), CENSIS (Италия), Гръцката фондация за европейска и международна политика (Гърция), Център за политически изследвания в Централноевропейския университет (Унгария), „Хора в нужда“ (People in Need – Словакия) и Фондация „Сорос“ – Румъния.

Миграция и бедност

През 2013 г. Социологическата програма беше партньор в инициативата „Изследване на мобилността, миграцията и бедността в ЕС“. Основната цел на изследването беше да се хвърли яснота върху степента и причините за бедността и особено върху бездомността като крайна форма на мизерия. Конкретните цели на изследването бяха:

- да се установят причините за нищета сред различните категории чужденци, във връзка със:
 - законовите ограничения;
 - социалните бариери;
- да се предостави информация за степента на бездомност сред чужденците и за характеристиките на бездомните мигранти;
- да се оценят политиките на национално и местно ниво, които са насочени към решаване на проблема с бедността и по-конкретно – бездомността сред чужденците и идентифицирането на добри практики;
- да се оценят силните и слабите страни на политиките и законодателството на ЕС при справянето с проблема за крайната бедност сред чужденците.

Изследването събра информация за степента на крайната бедност, правните и социалните причини за нея, по отношение на различни групи мигранти:

- граждани на ЕС;
- граждани на трети страни;
- легални мигранти;
- хора, търсещи убежище;
- нередовни имигранти;

Първото, по-общо равнище на изследването, тематизира концентрацията, степента и причините за крайната бедност и бездомност в ЕС и в страните членки.

Второто равнище се отнася до „изследвания на случаи“ в конкретни страни. Всяко от тези изследвания на случаи представя една от разглеждащите целеви групи. Ситуацията им е изследвана в специфични страни, където крайната бедност и бездомността са или проблематични, или типични. По този начин са идентифицирани четири изследвания на случаи:

- за граждани на ЕС: изследване на ситуацията на граждани на ЕС-10 във Великобритания и Германия, в частност – на търсещите работа и просрочилите престоя си;
- за граждани на трети страни – легални мигранти: изследване на практиките на експлоатация по отношение на работници от тази категория в Полша и Испания;
- за нередовни мигранти от трети страни: изследване на ситуацията им в Гърция и Холандия;
- за роми и синти: изследване на тяхната ситуация във Франция и Италия, координирано от Социологическата програма.

Третото равнище е нормативно и включва разработване на политики и препоръки. То се отнася както към политиките и практиките на национално и местно равнище, така и към оценяването на европейските практики и законодателство в тази област.

Изследванията на случаи показаха, че добрите или обещаващите практики за подобряване на тежкото състояние на бездомните мигранти са най-вече инициативи на местно равнище, често инициирани от неправителствения сектор, понякога в сътрудничество с местните власти. Бяха идентифицирани различни инициативи, които са насочени към посрещане на неотложните нужди на уязвимите мигранти (храна и подслон), към интеграция и реинтеграция на пазара на труда (пре-

доставяне на информация, обучения, часове за консултации на два езика и др.), както и програми, чиято цел е да подпомогнат доброволното завръщане за онези, за които няма възможност успешно да се интегрират в приемащото общество.

Бяха предложени препоръки с цел подобряване на политиките и услугите за мигранти, изпаднали в крайна бедност и бездомност:

Страните – членки на ЕС трябва да признаят минимум отговорност за социална грижа към нередовните мигранти. Минималната отговорност за грижа трябва да се изразява в признаване на задължението за предоставяне на медицинска помощ, подслон или помощ в индивидуални случаи на изключителна уязвимост и нужда, например когато са включени малки деца в спешни медицински случаи. Страните са отговорни да се уверят, че има система от услуги за бездомните, която гарантира основните изисквания.

Предоставянето на грижа, подслон или жилище на нередовни имигранти не трябва да бъде криминализирано и смятано за криминално престъпление. Частните и благотворителните инициативи трябва да бъдат уважавани и дори подкрепяни. Уважаването на неформалната социална подкрепа означава, че на мигрантите трябва да бъде осигурен достъп до най-важни услуги, необходими, за да се подобри възможността им да се справят, в частност – банковата система, комуникационните услуги и градския транспорт. Нередовните работници-мигранти трябва да имат свободата най-малкото да се присъединяват към профсъюзи и да участват в профсъюзните дейности. Те би трябвало също така да могат да ходят по улиците и да ползват градския транс-

порт, без да се страхуват, че ще бъдат арестувани, принудително задържани и депортирани.

Държавите трябва да се въздържат от нехуманни практики на имиграционен контрол. Агенцията за основни права на ЕС (FRA) докладва, че докато държавите имат право да контролират имиграцията, някои мерки като споделянето на данни или арестуването на мигранти пред сградите на училища, имат негативно и често пъти непропорционално въздействие върху ефективното упражняване на основните права на нередовните мигранти. Предприетите мерки не могат да са само репресивни (налагане на глоби, арест), но също така трябва да отчитат и социалните потребности (рехабилитация, лечение на зависимости, психологическа помощ и т.н.)

Политиките и услугите за бездомни и изпаднали в крайна бедност мигранти трябва да се стремят към дълготрайна интеграция в обществото, т.е. да включват рехабилитационни програми, професионално обучение и образование. Сключването на „договори за участие“, сключени на местно ниво с новоприсигнали имигранти например може да се разглежда като начин за подобряване на интеграцията на уязвимите мигранти, при условие че е доброволно, а не само бюрократично задължение с оглед на получаването на социални придобивки.

Отговорността на националните правителства за предоставяне услуги на бездомните не освобождава от отговорност институциите на ЕС по отношение на свързаните с тези услуги политики. Европейската комисия трябва да разработи изчерпателна тематична стратегия за координиране на поли-

тиките в областта на крайната бедност и бездомност сред мигрантите, която да визира както актуалните проблеми на тези политики, така и структурните предизвикателства при предоставяне на услуги за бездомни. Координацията на политиките за услугите за бездомни хора трябва да включва не само страните членки, но също така и други заинтересовани страни, в частност неправителствени организации с изградена добра репутация в тази област, като например FEANTSA, PICUM и „Защита за деца“. Важно е да бъдат консултирани и местните власти.

Здравето на ромите

През 2013 г. Социологическата програма беше партньор на инициатива, координирана от MATRIX: *„Подкрепа за здравната информационна стратегия: доклади за здравния статус на ромското население в ЕС и мониторинг на събирането на данни в областта на здравето на ромите в страните членки“*. Инициативата е в отговор на Запитването за специфични услуги № ЕАНС/2012/Health/10 и във връзка с Рамков договор №ЕАНС/2010/Health/01.

Липсата на данни, основани на ясни доказателства, относно здравния статус на ромите, е сериозна пречка за реализирането на настоящата Рамкова програма на ЕС за ромското включване. Целта на изследването е да предостави възможно най-актуална картина на здравния статус на ромите, както и мерките, които се предприемат или планират, за да се произвежда информация за здравето на ромите занаяпред. Конкретните цели се състоят в:

- изготвяне на доклад с оценка на здравния статус и свързания със здравето начин на живот на ромите;
- изготвяне на доклад за съществу-

ващите и планирани дейности в страните членки за събиране на данни и разработване на специални изследвания с цел мониторинг на напредъка в изпълнението на Националната стратегия за ромското включване в областта на здравето;

- изготвяне на доклад за съществуващите и планирани дейности в страните членки за събиране на данни и разработване на специални изследвания с цел мониторинг на напредъка в изпълнението на Националните стратегии за интеграция на ромите в областта на здравето.

Докладът се концентрира около седем теми, свързани с областта на общественото здраве, а именно:

- 1) смъртност и продължителност на живота;
- 2) разпространение на масови инфекциозни заболявания;
- 3) здравословни начини на живот и свързани с тях типове поведение;
- 4) достъп до здравни услуги, ползването им и програми за превенция;
- 5) разпространение на масови хронични заболявания;
- 6) здравни фактори, свързани с ролята на жените в ромските общности;
- 7) околна среда и други социално-икономически фактори.

В докладите се събира информация за **здравния статус и свързаните със здравето елементи от начина на живот на ромите** за последните пет години. Макар че са обхванати всички 27 страни-членки на ЕС, Хърватия и страните от Европейското икономическо пространство, специфичният фокус е върху:

1. страни с концентрация на местно ромско население (Чехия, Слова-

кия, Унгария, Румъния, Гърция, Испания и Хърватия).

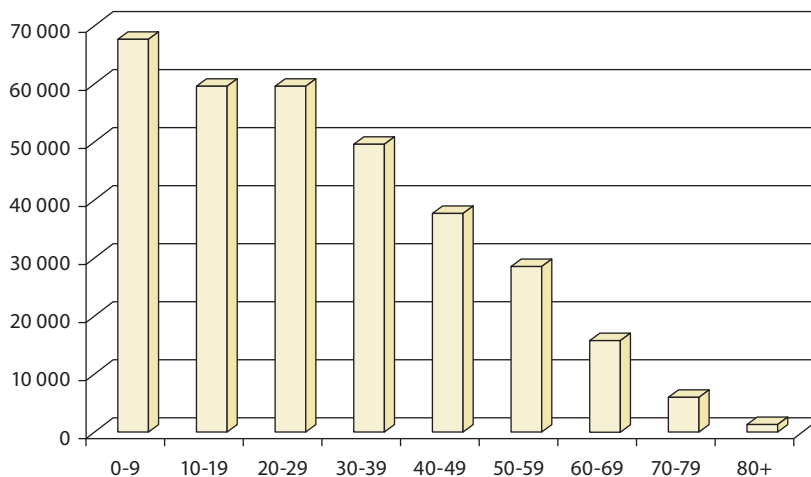
2. страни с мигрантско ромско население (в частност Франция, Обединеното кралство и Италия).

Всичките шест национални доклада в рамките на проекта са координирани от Социологическата програма.

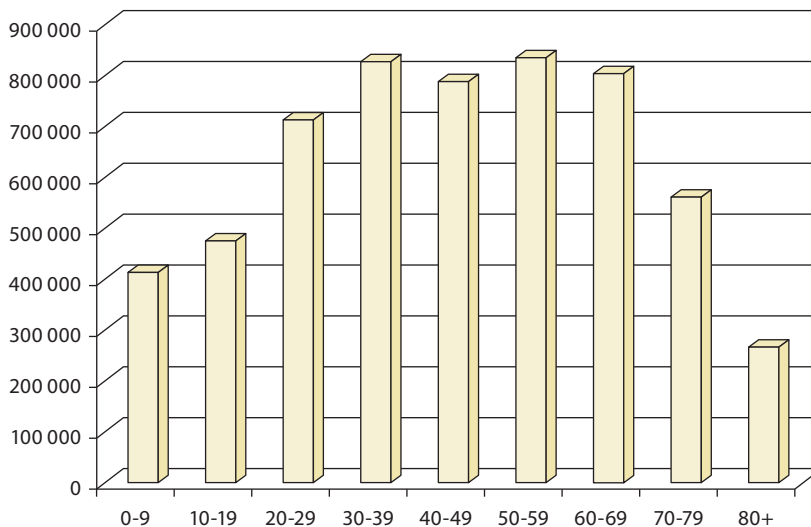
В България ромите се характеризират с обърната възрастова пирамида и подмладяващо се население – ромите на 19 години и по-малко съставляват 39 % от цялата съвкупност на ромското население, докато сред етническите българи само 15 % са под 19 г. Обратно, 15 % от етническите българи са на възраст 70 и повече години, докато при ромите относителният дял на тази възрастова група е под 2 % (Национален статистически институт, 2011).

Оценяване на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти (ASSESS)

В края на 2013 Социологическата програма стана координатор на инициатива в 10 страни-членки на ЕС: България, Малта, Словакия, Италия, Унгария, Полша, Испания, Гърция, Белгия и Австрия – за оценяване на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти. Проектът ASSESS осъществява мониторинг и оценява ефективността на интеграционните мерки за три уязвими мигрантски групи: жени, деца и жертви на трафик. Целта на оценяването е да бъдат идентифицирани силните страни и слабостите в приложението на Общите основни принципи за интеграция на мигранти, когато става дума за уязвими мигрантски групи. Негова задача е и обменът на добри практики между страни-членки на ЕС с различни миграционни модели, системи и опит.

Фигура 5. Възrastова пирамида – роми

Източник: НСИ, 2011 г.

Фигура 6. Възrastова пирамида на българското население

Източник: НСИ, 2011 г.

По този начин проектът се стреми да запълни празнината в анализа и оценяването на интеграционни мерки, които са приети и широко прилагани. Като се вглежда в различни типове уязвимост и интеграционни предизвикателства пред мигрантите жени, деца и жертви на трафик, проектът предлага ясно разписана методология и специфични индикатори за мониторинг на интеграцията на тези уязвими групи мигранти.

Основните дейности по проекта са:

1. преглед на съществуващите механизми за мониторинг на интеграцията на мигрантите и на уязвимите мигрантски групи на европейско и национално равнище (в 10 страни-членки);
2. оценяване на ефективността на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в 10 страни-членки на ЕС;
3. събиране и обмен на добри практики;
4. застъпничество и разпространение на европейско и национално равнище на ключови препоръки и на изработената методология.

II. Превенция на тормоза в Интернет пространството

Социологическата програма, съвместно с Центъра за безопасен интернет, започна работа по втората фаза на проекта „ТАВВУ в интернет“ – „Оценка на заплахите от тормоз сред тийнейджърите: пренасяне на процедури за предпазване на в интернет в Европа“.

Редом с координаторите от Италия и старите партньори по проекта от България, Унгария, Гърция и Кипър, се присъединиха нови партньори от Франция, Испания и Полша. Във

всички участващи страни е проведено обучение на учители с разяснения как да се работи с тийнейджъри, за да се предпазят от тормоз в интернет. През определени интервали ще бъде попълван онлайн въпросник, за да се проследят промените в нагласите на тийнейджърите в резултат на обучението по предпазване от тормоз в интернет и за да им се помогне сами да оценят поведението си. В рамките на проекта ще бъде разработена видео игра като друг метод на самооценка на свързаното с тормоз в интернет поведение. В България над 20 учители от 16 училища в седем града доброволно участват в проекта.

III. Оценяване на публични политики и програми

През 2013 г. Социологическата програма изготви ръководството „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“. То съдържа оценка на програмите за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест стра-

ни на Европейския съюз – Австрия, България, Италия, Словакия, Унгария и Швеция. Основните изводи и заключения по отношение на ефективността на програмите за деца – жертви на трафик в България са следните:

- Мерките за защита и реинтеграция на деца-жертви на трафик биха могли да бъдат по-ефективни, ако се извършат промени на ниво стратегическо планиране и формулиране на политики. Препоръчва се българските национални годишни програми за противодействие на трафика на хора и за закрила на децата да включват конкретни времеви рамки за изпълнение на ангажиментите, да посочват необходимите ресурси, да очертават ясно разпределението на отговорностите и да съдържат индикатори за измерване на резултатите. Присъствието на неправителствени организации в експертната група на Националната комисия за борба с трафика на хора и на Националния съвет за закрила на детето към Националната агенция за закрила на детето свидетелства за гражданско участие в изработването и прилагането на политики и програми за деца-жертви на трафик. Настоящите механизми за консултации между държавните органи и гражданското общество все пак биха могли да бъдат подобрени, за да се осигури по-пълноценно интегриране на гледните точки на гражданските организации при разработването и прилагането на политиките и програмите. Подобряването на тези механизми е отговорност както на правителството, така и на гражданските организации.
- Всички практически усилия и ресурси за подкрепа и интегриране на децата-жертви на трафик в България са концентрирани във фазите на включването в програми

за закрила и оказване на кризисна помощ, докато третият етап – намирането на дълготрайно решение на проблема, остава неразвит. Системата за идентифициране и насочване на децата-жертви на трафик функционира сравнително успешно, тяхното настаняване и оказването на подкрепа в кризисните центрове се развиват добре. И все пак, наблюдават се пропуски и несъвършенства и на първото, и на второто ниво за подкрепа на децата-жертви на трафик. Те се отнасят до взаимодействието между институциите на местно равнище, липсата на ефективни правни услуги за деца-жертви на трафик, недостатъчният брой на социалните работници в общинските дирекции за социално подпомагане, смесването в кризисните центрове на деца-жертви на трафик с други категории деца, удълженият престой на деца в кризисните центрове, недостатъчното включване на родителите в процеса на реинтеграция, отсъствието на алтернативни образователни схеми за деца със специални образователни потребности или нуждаещи се от по-голяма сигурност.

- При третия най-важен стадий в реинтеграционния процес – етапът на намиране на дълготрайно решение, липсват схеми за ефективна подпомагане и механизми за мониторинг. Отсъствието на ефективни решения за настаняване освен при семейството и роднините на децата-жертви на трафик може често да доведе до ретрафикване и повторна виктимизация на децата. В този смисъл, инвестираните усилия в етапите на настаняване и оказване на кризисна помощ се подкопават от зле провеждания и недостатъчно подпомаган процес на повторно връщане в семейството. От тази гледна точка, предос-

тавянето на услуги в кризисните центрове може да се превърне в самоцел. Ето защо е необходимо да се инвестират значителни усилия в третата фаза на реинтеграция, като усилията се насочат в две направления. Първо, развиване на алтернативни общностно-базирани дълготрайни услуги за интеграция и настаняване, които да отговарят на нуждите на децата-жертви на трафик. Второ, предлагане и развиване на услуги за подкрепа за родители на трафикирани деца, насочване на адекватни ресурси, провеждане на обучения и наемане на достатъчен и квалифициран персонал в съответните центрове за социално подпомагане.

- Важна препоръка е да се увеличат ограничените понастоящем държавни средства за противодействие на трафика като цяло и за подпомагане на жертвите (особено децата) в частност. По-добро финансиране на кризисните центрове и съответните общностно-базирани услуги за настаняване биха помогнали да се постигне по-добро качество на предоставяните услуги, както и по-добра квалификация на персонала.
- Важна област, която има ключово влияние при подпомагането на децата-жертви на трафик, е тази на съдебното преследване. Липсата на ефективно наказание на извършителите се отразява негативно в дългосрочен план на децата, които не са напълно откъснати от мрежите за трафик. Трафикираните деца не са достатъчно защитени в процеса на разследване, а специализирани правни услуги на практика липсват. Ефективното прилагане на закона и на наказателните мерки при трафикиране на деца са изключително важни, особено като се вземат предвид честите случаи на включване на родители или близ-

ки роднини в това престъпление. В този контекст е необходимо да се обмисли идеята за създаване на борд от специално обучени независими юристи, които да представляват децата-жертви на трафик и да защитават най-добрия им интерес в процеса на интеграция.

- Системата за подпомагане и реинтеграция на деца-жертви на трафик в България ще спечели от създаването на централизирана база данни. Тя трябва да бъде поддържана от Националната комисия за борба с трафика на хора и в нея да се събира статистическа информация по съгласувани и ясно определени индикатори. Целта на тази база данни е да даде възможност за анализ на тенденциите в трафика на деца, включително на методите и формите на трафикиране, профилите на жертвите, както и услугите за интеграция и нивото на интегриране на идентифицираните жертви.

IV. Институционално сътрудничество

Социологическата програма предоставя експертен опит, главно от методологическо и аналитично естество, при разработването на изследователски методи и инструменти, събирането и анализирането на данни, приложението на специализирани изследователски техники и инструменти, както и оценяването на политики и оценка на въздействието.

Експерти от Социологическата програма взеха участие в множество правителствени, граждански и академични инициативи и форуми, между които:

- Директорът на Социологическата програма беше определен за държавен експерт в Рамковата про-

грама за научни изследвания и иновации на Европейския съюз „Хоризонт 2020“ – Неформална конфигурация за промени на социетално равнище 6: *„Европа в променящия се свят – включващи, иновативни и рефлексивни общества“*.

- Участие в Консултативния съвет

към Министъра на регионалното развитие – група за консултации, сътрудничество и диалог с цел постигане на прозрачност в публичните политики;

- Участие в експертна работна група към Националната комисия за борба с трафика на хора.

